

Guillaume Grandazzi,
Frédéric Lemarchand (coord.)
Les silences de Tchernobyl.
L'avenir contaminé, Paris,
 Autremant, 2004 (234 p.)

„De la Hiroshima la Cernobil: cum se trăiește în era atomică?” – o întrebare fundamentală ce se adresează încă din primul paragraf din introducerea semnată de cei doi coordonatori ai acestei lucrări. Cele două tragedii asemănătoare au apărut, parcă, spre a „pune sub semnul întrebării valorile noastre fundamentale asupra Progresului, Rațiunii și Drepturilor Omului” (6-7). Catastrofa nucleară civilă de la 26 aprilie 1986, între orele 1:16 și 1:23 dimineața, constituie, „dincolo de particularitatea istorică și geografică în care încercăm să o încadrăm”, un fel de „paradigmă” care „funcționează într-o manieră asemănătoare unei oglinzi uriașe” și „plecând de la care este posibil să gândim «în afara acestei zone» asupra chestiunii vieții umane aflate pradă amenințărilor și contaminărilor de tot felul” (6-7).

Volumul reunește contribuțiile a aproape douăzeci de autori care au fost în aceeași măsură martori sau actori ai tragediei amintite și care aduc în discuție acest subiect după douăzeci de ani. Catastrofa de la Cernobil, chiar dacă „nu a creat eroi sau povestiri impresionante”, „nu a dispărut din memoria cotidiană” a celor opt milioane de persoane afectate în Ucraina, dar și în Rusia sau Bielorusia (ediția a IV-a).

Academicianul Vasili Nesterenko, unul dintre fondatorii institutului de radioprotecție numit „Belrad”, subliniază că „accidentul s-a produs în urma mai multor erori – șapte la număr – a căror co-incidență s-a datorat unor împrejurări inexplicabile” (121). Alla Isarocinskaia, la rândul său, analizează comportamentul autorităților sovietice care le-au ordonat

„lichidatorilor” să participe la o „minciună de stat” și să țină secret informația referitoare la explozia de la centrala atomică. Textele avându-i ca autori pe Pavel Cevtciuk, Gilles Hériard-Dubreil și Henry Ollagnon se situează în aceeași perspectivă și permit dezvoltarea unor dezbateri în jurul acestui punct de vedere.

Celelalte texte se concentrează asupra consecințelor medicale (Michel Fernex) și asupra represaliilor la nivelul comunității științifice (Galima Bandajevskaia și Maryvonne David-Jougneau), profesorul Iuri Bandajevski fiind închis pentru că a atras atenția asupra corelației puternice între nivelul de radioactivitate cu Cesium 137 și cazurile de malformații congenitale, îmbătrânire precoce și slăbire a sistemului imunitar.

Tentativele de „patrimonializare” a acestor teritorii pun, pe de altă parte, accent pe efectele perverse ale dezvoltării (Guillaume Grandazzi, Henri-Pierre Jeudy, Frédéric Lemarchand). Problema gestiunii riscului merge mână în mână, în această situație, cu cea a competenței civice (Solange Fernex și Jean Claude Autret), pusă în scenă de Bruno Boussagno după romanul Svetlanei Alexievici *La Supplication. Chronique du monde après l'Apocalypse* (*Rugăciune. Cronica lumii după Apocalipsă*), menționat în lucrare (Virginie Symaniec).

Cuvântul *Cernobil* îl vedem „într-un mod mai deosebit decât cel permis de simpla lui pronunție, înfățișând anumite fraze, imagini, date, fantasme”; este, în același timp, imaginea „URSS, drept centru nuclear incontrolabil, devastator, imaginea poluării absolute” (169). Este, de asemenea „un fapt determinant și ireversibil”, „un ansamblu de minciuni (...) care au făcut să se transforme în mit și să devină un simbol al catastrofei, în general” (131-132). Capcana atomică, surprinsă în concluzie, aduce în prim-plan

vulnerabilitatea civilizației noastre, în care oricine poate produce ireparabilul: un terorist sau un tehnician. Luând aceste amenințări în serios, ne supunem logicii „temerii” și „precauției”.

Gilles Ferréol,
Universitatea din Poitiers
Traducere de Loredana Ivan

Gilles Ferréol

Lexique des sciences sociales,
Paris, Armand Colin, 2000 (96 p.)

Profesor-cercetător bine cunoscut publicului român, directorul Laboratorului de Sociologia Cunoașterii din cadrul Universității din Poitiers, Gilles Ferréol invită cititorul, în mai puțin de o sută de pagini, să descopere universul științelor sociale.

Operă de reflecție și sinteză pedagogică, bogată în argumentări și precisă în modalitatea de redactare, menționează aproape patru sute de autori de referință, aducând în prim-plan cunoștințe și repere riguroase care sunt indispensabile pătrunderii în acest univers multidisciplinar și util al sociologiei, antropologiei, economiei și psihologiei sociale.

Pătrunderea în fiecare dintre aceste domenii ale cunoașterii, analizând spațiul de relații dintre ele, în sprijinul noțiunilor de *stratificare* și *ierarhizare*, se constituie ca un real progres. Diferențele existente, originile, de altfel, foarte diverse conduc la punerea în valoare a grilelor de analiză marxiste, toquevilliene, weberiene sau paretiene în analiza claselor, subiect care conține intrinsec tema centrală a inegalităților.

Problema schimbării, conceptualizată, printre alții, de Comte, Marx, Durkheim,

rămâne dependentă de cea a mobilizării acțiunii colective. Am putea înțelege mai bine emergența mișcărilor sociale, nașterea și natura conflictelor necesare pentru a le pune în practică, procedeele de asigurare a consensului sau a ordinii sociale.

Procesul de socializare se înscrie într-un raționament de tip holist sau tributar unor interpretări în termenii individualismului instituțional. Socializarea este analizată potrivit unei paradigme funcționaliste – în termenii rupturii de conformism și apariției comportamentelor deviate – sau potrivit unei paradigme interacționiste, punând în evidență contextul multidimensional. Socializarea poate fi, de asemenea, percepută, conform lui Jean Remy, ca o tranzacție – aducând aminte de imaginea simmeliană a punții și a porții – între sistemele de reguli și valori, pe de o parte, și actorii sociali care nu sunt lipsiți de capacitatea de a improviza și de a profita de una sau de alta dintre oportunități.

Acest dicționar face apel, în mod egal, la analiza etimologică și semantică, parcurgând articole consacrate din cultură, etică, de ideal tip sau de ideologia riturilor... Aspectele metodologice își găsesc locul în construcția instrumentelor de colectare a datelor (monografii, anchete, teste, interviuri), care reclamă o atență utilizare.

Cu sprijinul unei bibliografii corect alcătuite, cititorul este îndrumat spre achiziții complementare, la finalul volumului. În concluzie, o contribuție plină de viață și de neînlocuit pentru studenți și pentru cei care își doresc o cunoaștere aprofundată a socialului.

Régis Malige (Poitiers, Franța)
Traducere de Loredana Ivan